

06.05.2025

Żeromski górą! O Olimpiadzie Literatury i Języka Polskiego na Litwie rozmawiamy z doc. dr Ireną Fedorowicz

Zakończyły się zmagania uczniów w LV edycji Olimpiady Literatury i Języka Polskiego. Przed nami gala zakończenia, która odbędzie się 30 maja w Warszawie. Od roku szkolnego 1989/90 Olimpiada przeprowadzana jest także poza Polską, w Ukrainie, Rumunii, na Łotwie i Litwie. Młodzież z innych krajów bierze udział w Konkursie Polonistycznym organizowanym przez Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą.

O polonistycznych zmaganiach olimpijskich na Litwie rozmawiamy z doc. dr Ireną Fedorowicz z Centrum Polonistycznego na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wileńskiego.

„Biuletyn Polonistyczny”: Polonistyczne zmagania olimpijskie na Litwie trwają nieprzerwanie od 1989 roku. Jak wygląda organizacja Olimpiady na Litwie?

Irena Fedorowicz: Zasady przygotowania do Olimpiady Języka Polskiego w szkołach polskich na Litwie są niezmiennie od lat. Nauczyciele poloniści pracują z olimpijczykami nad opracowaniem wybranego tematu odpowiedzi ustnej co najmniej pół roku, niekiedy cały rok, podobnie jest z pisanem rozprawek i analiz utworów literackich. Od kilku lat, odkąd na Litwie organizowane są też mini olimpiady, można powiedzieć, że czas przygotowań do olimpiady „głównej” wydłużył się, ale same przygotowania stały się chyba łatwiejsze. Im wcześniej młodzież szkolna „oswaja się” z pracą nad pisanem rozprawki czy przygotowaniem tematu wypowiedzi ustnej z literatury lub języka, tym łatwiej jest później zachęcić ją do wypróbowania swoich sił w podobnych zmaganiach w klasach starszych – w II–IV klasach gimnazjalnych. Olimpiada Języka Polskiego na Litwie (tak brzmi oficjalna nazwa, bez „literatury”, gdyż jest to nazwa wspólna dla wszystkich olimpiad z języków obcych) przebiega w trzech etapach: najpierw jest etap szkolny, później tzw. samorządowy i wreszcie ostatni, krajowy. Terminy poszczególnych etapów są ustalane jesienią, są one inne co roku, gdyż zależą od terminów innych olimpiad czy imprez szkolnych, np. studniówek. Jesienią jest też wybierane motto olimpiady, nawiązujące do ważnych rocznic. W tym roku taką rocznicą było 100-lecie śmierci Stefana Żeromskiego. Aby uczcić tego pisarza, na motto wybrano jego słowa: „Człowiek – jest to rzecz święta, której krzywdzić nikomu nie wolno”.

Termin ostatniego etapu jest uzależniony od terminu olimpiady ogólnopolskiej, aby laureaci reprezentujący kraj mieli odpowiednio dużo czasu na przygotowanie drugiego wymaganego tematu ustnego. Od kilku lat olimpijczycy z Litwy na etap I i II przygotowują bowiem tylko jeden temat ustny, na przygotowanie się do drugiego mają około miesiąca. Tak było w roku bieżącym – eliminacje krajowe odbywały się w dn. 4-5 lutego, natomiast część ustna olimpiady ogólnopolskiej – w dn. 4 kwietnia, wcześniej, 8 marca, uczniowie spoza Polski mieli część pisemną.

Za organizowanie olimpiady na Litwie odpowiedzialne są poszczególne szkoły, natomiast na etapie krajowym – jedna z polonistyk wileńskich. W tym roku organizatorem olimpiady było nasze Centrum Polonistyczne Uniwersytetu Wileńskiego. Przed rokiem organizatorami byli koledzy poloniści z Akademii Oświaty Uniwersytetu Witolda Wielkiego. Oficjalnym organizatorem Olimpiady Języka Polskiego na Litwie jest Ministerstwo Oświaty, Nauki i Sportu Republiki Litewskiej i podlegająca mu Litewska Agencja Oświaty Nieformalnej.

BP: Kilkanaście dni temu zakończyła się kolejna edycja. Jak dużym zainteresowaniem cieszyła się wśród litewskich uczniów?

Tegoroczna, już 36., Olimpiada Języka Polskiego na Litwie cieszyła się dużym zainteresowaniem, choć może nieco mniejszym niż wcześniejsze. Zwykle w etapie krajowym bierze udział ponad trzydziestu uczniów, w tym roku było ich 28. Uczniowie reprezentowali szkoły polskie z Wilna oraz rejonów: wileńskiego, solecznickiego i trockiego. Większość stanowili uczniowie klas III i IV gimnazjalnej. W ogólnopolskiej olimpiadzie Litwę reprezentowało ośmioro laureatów. Jedna osoba – Izabela Orłowska została na tym etapie laureatką II stopnia.

BP: Jak ocenia Pani Docent przygotowanie uczniów do tegorocznych zmagania? Jakie kompetencje uczniowie mają dobrze opanowane, nad czym warto popracować?

IF: Mówiąc o etapie krajowym, można stwierdzić, że uczestnicy olimpiady wykazali się bardzo dobrym przygotowaniem tematów ustnych. Jak co roku, dużą popularnością cieszyły się takie tematy, jak: „Język w Internecie”, „Gry komputerowe”, „Klucze do arcydzieł: *Lalka*, „Adam Mickiewicz – twórca polskiej ballady romantycznej”. Uczniowie dotarli do wszystkich możliwych opracowań, byli przygotowani do odpowiedzi na różne, czasami wcale niełatwe, pytania. Sprawdzanie wiedzy olimpijczyka na tym etapie jest to właściwie partnerska rozmowa, ale ograniczona czasowo (15-20 min.) Czasami uczniowie po rozmowie nie ukrywali swojego zawodu: „Jak to, to już wszystko? A tyle jeszcze miałem/miałam do powiedzenia!”.

Zdecydowanie gorzej poszła olimpijczykom część pisemna i to nie było zaskoczeniem, podobna sytuacja była w latach minionych. Tematy rozprawek są zawsze trudne, są przecież pomyślane dla osób ambitnych, odczytanych, umiejących sprawnie wyrażać swoje myśli na piśmie. W przypadku uczniów z Litwy ten ostatni warunek nie jest łatwy do spełnienia, gdyż mieszkają oni w otoczeniu wielojęzycznym, na co dzień posługują się trzema językami (polskim, litewskim i

rosyjskim). Ilość godzin lekcyjnych z języka polskiego jest zmniejszana kosztem języka litewskiego i angielskiego. W rozprawkach zdarzają się więc błędy gramatyczne (leksykalne, fleksyjne, stylistyczne), dość często występują też kalki językowe z innych języków.

BP: Jakie tematy są szczególnie bliskie uczniom litewskim?

IF: Jeżeli chodzi o część pisemną, to tym roku największą popularnością na etapie krajowym cieszyły się rozprawki, a szczególnie temat nawiązujący do wspomnianych słów Stefana Żeromskiego. Ten temat wybrało 18 spośród 28 osób, czy dlatego, że był łatwy? Niekoniecznie. Wydaje mi się, że wybierając ten temat, młodzież pokazała, że nie są jej obojętne sprawy nierówności społecznej, niesprawiedliwości, widoczne w życiu codziennym, w polityce krajowej i zagranicznej. Drugi popularny temat tegorocznych rozprawek dotyczył postaw bohaterów literackich, którzy mogą inspirować współczesnego człowieka. Jest to temat bliski dla młodzieży. Podobnie jak w minionych latach, małe było zainteresowanie tematami do interpretacji. Uczniowie najwyraźniej nie czują się pewni w tej dziedzinie, brakuje im wiedzy m.in. z zakresu poetyki. O wyborze przez olimpijczyków tematów ustnych już wspominałam. W przypadku tematów literackich zdecydowanie przeważały te, które dotyczyły twórców XIX-wiecznych, których dzieła były omawiane w obecnym roku szkolnym lub nieco wcześniej. Pisarze i poeci z XX i XXI wieków są znacznie rzadziej brani na warsztat przez uczniów ze szkół polskich na Litwie, choć w tym roku nie zabrakło tematów dotyczących twórczości Wisławy Szymborskiej i Tadeusza Różewicza. Warto odnotować, że po raz pierwszy w dziejach olimpiady „litewskiej” jeden z olimpijczyków sięgnął po bardzo ambitny temat o sposobach konstrukcji bohatera na przykładzie dramatów współczesnych, polskich i zagranicznych.

BP: Na co powinni zwrócić uwagę nauczyciele, przygotowując uczniów do Olimpiady?

O tym, na co powinni zwrócić uwagę nauczyciele poloniści, którzy przygotowują uczniów do olimpiady, mówiła podczas seminarium na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wileńskiego dr Iwona Wiśniewska z Instytutu Badań Literackich PAN w Warszawie. Prelegentka wspominała m.in. o tym, że podczas wypowiedzi ustnej uczniowie nie powinni zaczynać od słów: „Dzień dobry Państwu. Chcę Państwu wygłosić swoje przemówienie na temat...”. Jest to bowiem błąd, gdyż olimpijczyk powinien przygotować się do dialogu, dyskusji na wybrane tematy, a nie referować tego, co wie o tym. Jurorzy oceniają erudycję, zdolność logicznego myślenia, swobodę wypowiadania swoich myśli, a także kulturę języka.

BP: Dlaczego warto wziąć udział w Olimpiadzie Języka Polskiego na Litwie?

IF: Uczniowie mają możliwość wypróbowania sił w bardzo różnych olimpiadach przedmiotowych, w zależności od swoich zainteresowań i zdolności. Olimpiada Języka Polskiego jest przede wszystkim dla tych, którzy lubią czytać, interesują się literaturą, kulturą, językiem. Polakom mieszkającym na Litwie, mieszkającym – o czym już była mowa – w otoczeniu wielojęzycznym, udział w olimpiadzie może

pomóc w umocnieniu swojej tożsamości narodowej. Stosunkowo niewielu olimpijczyków wybiera w przyszłości studia polonistyczne, ale wiedza zdobyta podczas przygotowań do tej właśnie olimpiady daje owoce, jest bardzo pomocna na studiach na dowolnym kierunku humanistycznym.

BP: Jakie byłyby Pani wymarzone tematy przyszłych Olimpiad?

Myślę, że na pewno niejedna osoba zgodzi się ze mną, że wśród tematów ustnych brakuje tematu (lub tematów) dotyczących twórczości naszego drugiego z kolei laureata Nagrody Nobla – Władysława Stanisława Reymonta. Jego bogata i różnorodna twórczość zasługuje na uwagę, tym bardziej że powstały ważne i ciekawe ekranizacje. Niedawny sukces filmu animowanego na podstawie „epopei chłopskiej” jest dowodem na to, że proza Reymonta jest świetnie odbierana przez czytelników i widzów, w tym również młodych. Mam nadzieję, że temat Reymontowski pojawi się na liście tematów olimpijskich.

BP: Dziękuję za rozmowę.

Rozmawiał Piotr Bordzoł

Słowa kluczowe: Litwa, Olimpiada Literatury i Języka Polskiego, OLiJP

Rozmówca: Irena Fedorowicz